

PAVEL PLESNIČAR:

Vojvoda Živojin Mišić.

ož, čigar sliko prinaša pričujoča številka »Zvončkova«, je eden iz one redke vrste naših ljudi, ki bo njih spomin večno živel v narodu. Hvaležnost, ki naj jo goji do njega sleherno jugoslovensko srce, nam veleva, da seznanimo z njim slovensko mladino z iskreno željo, da si naša mladež spomin na tega velikega moža vtisne globoko v srce.

Vojvoda Živojin Mišić se je rodil dne 6. junija 1857. leta v Struganiku pri Valjevu kot sin preprostih kmetiških staršev. Po dovršenem šestem gimnazijskem razredu v Kragujevcu je vstopil v beograjsko vojno akademijo ter postal 1876. leta podporočnik. V tem letu in naslednjih dveh letih se je mladi Živojin udeležil vojen proti Turčiji, katerih namen je bil rešiti pod turškim jarmom zdihujoče srbske brate, ki pa — žal — niso prinesle izpolnitve srbskih nad. Kot častnik je služboval Mišić v raznih krajih Srbije ter marljivo napredoval v svoji službi. Ko je l. 1885. izbruhnila srbsko-bolgarska vojna, je že bil poveljnik nekega pehotnega bataljona, ki se je izredno odlikoval v bitkah pri Pirotu in Slivnici. Za Mišića sta bili ti dve bitki sijajno prebiti preizkušnji, ki sta pokazali svetu velike zmožnosti mladega častnika. Pripomogli sta mu, da je postal kmalu zatem profesor strategije na srbski vojni akademiji.

Živojin Mišić je nosil v svojih prsah zlato, ves svoj narod v gorki ljubezni objemajoče srce: sreča domovine mu je bila lastna sreča. Zato je umljivo, da ga je neizmerno bolelo, ko je gledal pozneje dan za dnev, kako se pletejo vezi med tedanjim kraljem Milanom na eni in Avstrijo na drugi strani in to v nesrečo ljubljene mu srbske domovine. Nevolja se je takrat zbudila v njem, in ta nevolja je še z večjo silo naraščala med srbskim častništvom v času, ko je vladal Srbiji Milanov sin Aleksander. Iz te bolestne nevolje se je rodila pozneje zarota, ki je napravila konec nesrečnemu protinarodnemu vladanju. Žrtev te zarote sta bila zadnji Aleksander Obrenović in kraljica Draga, ki sta padla v noči med 10. in 11. junijem l. 1903. v kraljevem konaku v Beogradu.

Po onih junijskih dogodkih je bil Mišić kot polkovnik upokojen. Mož se je odtegnil javnemu hrupu ter živel prav tiho zasebno življenje. A ne dolgo! Dne 5. oktobra 1908 je Avstrija, ta največja so-

vražnica Srbije, proglasila aneksijo Bosne in Hercegovine. Po vsej srbski zemlji je takrat zavrelo, in bilo se je bati, da izbruhne med Avstrijo in Srbijo vojna, ki naj svetu pokaže, čigava last sta obe po Avstriji ugrabljeni deželi.

Do sovražnosti sicer ni prišlo, dasi je pozvala Srbija velik del svojega naroda pod orožje. Iz tihega zatišja je pozvala takrat domovina tudi nekdanjega junaškega borilca pri Pirotu in Slivnici, polkovnika Mišića, ki je bil kmalu nato dodeljen slavnemu vojskovodji Radomiru Putniku za pomočnika. V isti lastnosti je našla Mišića zmagovita balkanska vojna l. 1912., za katero je bil Mišić skupno z vojvodo Putnikom izdelal vse potrebne vojne načrte, ki so vodili junaške srbske čete do sijajnih zmag nad večstoletnim turškim sovražnikom. V bitki pri Kumanovu je Mišić poveljeval oddelku, ki si je pridobil največjo zaslugo na srečnem izidu te za ves potek balkanske vojne tako odločilne bitke. V priznanje odličnega sodelovanja v kumanovski bitki je bil Mišić imenovan za generala in je kot tak prevzel poveljstvo prve srbske armade.

S to junaško svojo armado je julija meseca leta 1913. odločilno premagal ob reki Bregalnici nezveste Bolgare, nakar sta morali Bolgarija in Turčija skleniti mir. V tem miru so se zrušili temelji turškega gospodstva v Evropi, pa tudi Bolgari so bili za svoje izdajsko početje prav občutno kaznovani. Po poltisočletnem robstvu sta postali Stara Srbija in Macedonija zopet prosti, svobodni deželi. Srbiji so bile po tem miru pridružene vse one starodavne pokrajine čarja Dušana Silnega, o katerih pojo stare pesmi Kosovske in kraljeviča Marka. Srbske zmage so napravile na ves svet silen vtisk; med južnimi Slovani so pa povzdignile vero v lastno moč in zaupanje v boljšo bodočnost.

General Mišić je bil po končani balkanski vojni vnovič vpokojen, a že naslednje leto, t. j. ob izbruhu svetovne vojne l. 1914., iznova pozvan, da načeluje srbskemu generalnemu štabu. Po Putnikovi smrti je prevzel Mišić vrhovno poveljstvo srbske armade kot generalisimus in vojvoda.

Vojvoda Mišić sodi med najsposobnejše vojskovodje v svetovni vojni. Poleg Putnika je brezdvomno največji, kar so jih imeli Jugoslovani in morda Slovani sploh. Najznamenitejše njegovo delo je bil poraz avstrijske armade v decembru 1914 in prebitje bolgarske fronte pri Solunu 15. septembra 1918, ki je prineslo čez nekoliko tednov vstajenje jugoslovenskega naroda.

»S punom verom i nadom u našu moč! Junaci, napred!« tako se je glasilo Mišićevo povelje srbski armadi, postavljeni na rudniški

VOJVODA ŽIVOJIN MIŠIĆ

črti proti avstrijski armadi, ki je bila pod vodstvom generala Potioreka prodrla daleč preko Drine in Save v notranjost Srbije. Tekom 10 dni je Mišić popolnoma razbil Potiorekovo armado, ki si je v divjem begu izkušala rešiti golo življenje preko imenovanih rek. Drina je pogoltnila pri onem strašnem umiku na tisoče Avstrijcev, medtem ko so Srbi zajeli okrog 60 tisoč vojakov. Plen, ki je prišel Srbom v roke, je bil velikanski, kakor je bil na drugi strani polom, ki ga je doživela Potiorekova armada, naravnost nekaj strašnega. Kaj takega ohola in v veliki premoči se nahajajoča Avstrija pač ni pričakovala od male Srbije!

Toda Srbija je morala izpiti grenki kelih trpljenja do dna. Leta 1915. se je pridružila Avstriji in Nemčiji še Bolgarska. Dne 7. oktobra se je začel prehod nemške in avstrijske vojske preko Dunava, dočim so malo pozneje napadli Bolgari srbsko vojsko od vzhoda. Srbi so se sicer junaško branili, toda proti velikanski premoči ni mogla vsa hrabrost nič pomagati. Dne 9. oktobra je padel Beograd, za njim so polagoma padla druga srbska mesta. Srbi so se morali umikati s svojo armado proti jugozahodu ter prepustiti domovino sovražnikom, ki so po njej gospodarili skoro tri leta s strašnimi sredstvi.

General Mišić je vodil pri tem žalostnem umiku prvo srbsko armado v najhujši zimi čez albanske gore proti morju. Ta umik je bil eden izmed najstrašnejših dogodkov v vsej svetovni vojni. Svet je bil prepričan, da pomenja ta umik konec srbske vojske.

A glej čudo! Generalu Mišiću se je tekom nekoliko mesecev posrečilo zbrati na otoku Krfu ostanke srbske vojske ter ustvariti iz njih novo močno celoto, ki je nastopila v juliju 1916 na solunski fronti, kjer je tvorila jedro in steber vse zavezniške armade. V strašnih bojih je zavzela srbska armada dne 6. novembra mesto Bitolj in stopila s tem zopet na sveta domovinska tla.

Po prvem polomu so prišli Avstriji še drugi, najhujši polom pa je zadel podunavsko monarhijo septembra 1918, ko je pričela na solunski fronti zmagoslavna srbska ofenziva. »Napred u otačbinu! U smrt! U slobodu!« je bil klic, s katerim je pozval vojvoda Mišić svoje junake na zmagoslaven pohod v domovino.

Sovražna fronta je bila v teku kratkih dni prebita, avstrijska, nemška in bolgarska armada so se morale umikati v največji naglici in neredu. Srbske in jugoslovenske čete so zavzemale v smeri proti severu mesto za mestom — ponižana Srbija je bila zopet osvobojena! Za njo so prišli v kratkem času ostali deli Jugoslavije, in krivične Avstrije koncem oktobra 1918 ni bilo več!

Táko je bilo tedaj Mišičevo delo za domovino! Njegova zasluga je, da smo 29. oktobra 1918 slavili praznik narodnega osvobojenja, ki mu je sledil 1. decembra praznik ujedinjenja Jugoslovenov v enotno kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev pod žezlom slavnih Karadjordjevičev.

Kakor je ljubil general Mišič svojo malo, a slavno Srbijo, tako se je po ujedinjenju Srbov, Hrvatov in Slovencev z enako ljubeznijo oklenil svoje nove domovine — velike ujedinjene Jugoslavije. In kako tudi ne? Saj je bila ta velika nova Jugoslavija delo njegovih rok, dete njegovih sanj, ki so ga rodile slavne zmage njegove pobedonosne armade.

Še enkrat je moral slavni vojvoda seči po meču v obrambo domovine! Bilo je to na pomlad leta 1919, ko so Nemči napadli naše maloštevilne čete na Koroškem ter jih potisnili preko Karavank in preko štajerske meje. Nevarnost je pretila, da vderejo nemške tolpe na bivše Kranjsko in Štajersko. Vojvoda Mišič je takrat prihitel v Ljubljano ter v družbi generala Smiljanića zasnoval načrt za nasprotni napad, ki se je generalu Smiljaniću sijajno posrečil. Tekom kratkih dni je bil slovenski Korotan izčiščen nemških razbojniških tolp in osvobojeno je bilo slavno Gosposvetsko polje s Celovcem vred — dasi, žal, le za kratko dobo! Takrat je dal vojvoda Mišič zadnjič okusiti sovražniku našega naroda trdo jugoslovensko pest!

V onih prekrasnih majniških dneh je bil vojvoda Mišič prvič v Ljubljani in na Bledu. Ni se mogel zadosti nadeviti krasotam tega prelepega kosčka jugoslovenske zemlje. Vzljubil je slovenske kraje tako, kakor je z žarkim oduševljenjem ljubil svoje rodno Valjevo. Vrnivši se v Beograd, se je večkrat v razgovorih spominjal svojega poseta v Sloveniji in izražal nado, da se mu še izpolni želja, da vidi bajni Bled in predivne gorenjske gorske velikane.

Ta želja se pa velikemu vojskovodji, žal, ni več izpolnila. Obolel je na nevarni bolezni, iskal leka v milem podnebjju južne Francije, toda še težje bolan se je vrnil v domovino. Dne 20. januarja 1921 je brzjav naznanjal svetu prežalostno vest, da je v beograjskem sanatoriju na Vračaru izdihnil svojo junaško dušo eden najsilnejših Jugoslovenov, vojvoda Živojin Mišič. »Opšta situvacija dobra. Neprijatelj odstupa!« so bile njegove zadnje besede.

Pogreb neumrlega vojvode se je vršil na državne stroške. Udeležila se ga je poleg vojaštva in zastopnikov vseh mogočih oblastnij nepregledna množica naroda. Ko je izprevod prišel pred kraljevi dvor, je pristopil tudi regent prestolonaslednik Aleksander s svojim spremstvom.

Po končanem cerkvenem obredu v saborski cerkvi so govorili velikemu pokojniku v slovo patrijarh Dimitrije, predsednik narodne skupščine dr. Ribar in general Jovanović, ki je sklenil svoj govor z besedami: »Kad budeš, dragi vojvodo, tamo gore zauzeo Tvoje mesto medju najzaslužnijim vojskovodjama naše vojske, medju najzaslužnijim sinovima našeg naroda, reci im još i to: da Tvoji učenci, da Tvoji ratni drugovi od redova pa do generala, umreče i znače, da sačuvaju i održe ono, što si i Ti i mnogi drugi veliki sinovi našeg naroda, kako oni iz seljačke kolebe tako i oni iz kraljevske palate, sinovi našeg naroda sviju redova i sviju staleža — naporima svojim, krvlju srca svoga i kostima svojim sazdali i stvorili.«

Po končanem govoru je žalni izprevod krenil po Terazijah na novo beograjsko pokopališče, kjer so nesmrtnega moža položili k večnemu počitku.

Ob svežem grobu vojvode Živojina Mišića je plakala vsa Jugoslavija, ob njegovem grobu so lili solze Srbi, Hrvatje in Slovenci, ob njegovem grobu so si pa tudi zaprisegli, da hočejo hoditi zvesto po poti, ki jo je pokazal soustvaritelj velike ujedinjene Jugoslavije.

To sveto prisego nosi v svojem srcu tudi ti, slovenska mladina, ter vnemaj se za vzore, ki jih je s toliko ljubeznijo gojil vse svoje življenje nesmrtni ta vojvoda!

Na poljano!

Na poljano, na prostrano,
kjer caruje mladi maj,
kjer je z radostjo postlano,
kjer je naš pozemski raj!

Na poljano, na prostrano
pada čar neba višin,
tjakaj me z močjo neznano
žene mladih let spomin.

Vsi cvetoči, svatujoči
lesketajo v solncu gaj,
in srebrni in pojoči
njih so kliki in smehljaji.

Trepetajo, šepetajo
z zagonetnimi glasovi —
z žarki solnčnimi kramljajo
in s pomladnimi vetrovi.

Pesmi bajne, tihe, tajne
plavajo skoz jasni vzduh;
lek, krepčilo so za sanje,
blagodejnost za posluh.

Na poljano, na prostrano,
kjer caruje mladi maj!
Maj zaceli vsako rano,
maj uteši vsak vzdihljaj!

Miroslav Kunčič.

